

zwaren vorm verder ontwikkelen zal. Bij geen anderen vorm is de verantwoordelijkheid van den arts voor het bepalen van het juiste diët zóó groot als hier”.

De mogelijkheid van verbetering der suikerziekte blijkt ook uit de bevindingen van WEICHSELBAUM en HEIBERG. Zij vonden nl. soms regeneratie en hypertrophie van het weefsel der eilandjes.

Zoowel voor den internist, als voor den chirurg en den patholoog-anatoom, die een uitvoerig nieuwerwetsch werk over de ziekten van het pancreas bestudeeren wil, kan het boek van HEIBERG als een betrouwbare gids aanbevolen worden. Gemakkelijk leesbaar is het werk niet. Al te dikwijls wordt in den tekst naar een vorig hoofdstuk verwezen; bovendien is het in zwaren stijl geschreven, zoodat het allesbehalve licht te verwerken is.

O. J. WIJNHUSEN.

Abhandlungen über Salvarsan gesammelt und herausgegeben von PAUL EHRLICH. Band IV. J. F. LEHMANN's Verlag, München 1914. Prijs geb. 11 mark.

Een vierde bundel verhandelingen over salvarsaan werd door EHRLICH bijeengebracht. Evenals de vorige bundels, die ik in dit *Tijdschrift* heb aangekondigd, werd deze door hem van een voorrede en een slotwoord voorzien. De in dezen bundel voorkomende bijdragen zijn voornamelijk gewijd aan de techniek der salvarsaan-inspuitingen (inzonderheid der geconcentreerde oplossingen), aan de abortiefbehandeling der lues en aan de toepassing van salvarsaan bij syphilis van het zenuwstelsel.

Ook wordt aan de met dit middel in de hospitalen van het leger en de marine opgedane ervaring een afzonderlijke rubriek van bijdragen gewijd. De hierop betrekking hebbende statistieken zijn belangrijk, daar het hier beter mogelijk is de lijdens geregeld te controleeren.

Het slotwoord van EHRLICH komt overeen met zijn op het internationale geneeskundig congres te Londen gehouden referaat over de behandeling der syphilis met salvarsaan en aanverwante stoffen. In verband met de ook toen door hem uitgesproken meening, dat het grootste gevaar der salvarsaanbehandeling in een bij sommige patiënten optredenden ontstekingsachtigen zwellingstoestand van het centraal zenuwstelsel („Hirnschwellung”) zou gelegen zijn, wijst hij met nadruk op een in dezen bundel voorkomende studie van MILIAN: „L'adrénaline antagoniste du Salvarsan”.

Hij meent, dat adrenaline reeds in enkele van deze gevallen het leven der patiënten heeft gered, en ook als voorbehoedmiddel in bepaalde gevallen aanbeveling verdient.

M. S. GUTTELING.